ujforum_57.qxp 10/26/2006 1:42 PM Page 62

Somai József: Gazdaság és gazdaságtudományok Brassai Sámuel életművében*

(Könyvismertető)

Bármely könyvet három szempont szerint lehet bemutatni: beszélhetünk magáról a könyvről, beszélhetünk a könyvben leírtakról és szólhatunk a szerzőről.

A könyv önmagában is alkotás, bár ritkán figyelünk külön oda a művészi-műszaki megvalósítás mikéntjére. Ez alkalommal nem csupán érdemes észrevenni, hogy nem tucatkönyvvel van dolgunk, hanem örömmel állapíthatjuk meg: Somai József Brassai-kötete szép és komoly munka. Szép a grafikája, a szerkesztő nagyon tudta a dolgát. Komolyságát pedig nem a nem tartalmi szempontúak, az illusztrációk és a kötet apparátusa adja meg, olyan elemek, amelyek első kézbevételkor már szembetűnnek.

Ami Brassai Sámuel közgazdászi érdemeit illeti, ezt illő reverenciával kezelem. Hiszen a téma kultúrtörténeti szempontból érdekel, mint nagyon sok Erdély-szeretőt völgyeinken innen és túl, jó tudni, hogy erdélyi nagy polihisztorunk a tudományok ezen ágához is értett. Kis kaján mosollyal szánk szögletében még azt is megreszkírozzuk, hogy: számítottunk arra, amit Somai József bebizonyított. Talán csak azért nevezték a 100 esztendős tudós gondolkodót 10 tudomány tudorának, hogy – az általa ismert 10 nyelvvel együtt – némi számmisztika is legyen a Brassai-történetben. Különben ha most gyorsan fel kellene sorolnom mindezen tudományok neveit, bizony gondban volnék. Mert azt a 10-et szállóigeként szokás idézni, s nem bizonyított igazságként. Somai József különben nem érinti a Brassai-mítoszokat, nem átrajzolni kíván egy kialakult képet, hanem némi retusra vállalkozik: választott témájában. És itt újdonságokkal is szolgál, természetesen. Nem idézem fel ezeket azon egyszerű okból kifolyólag, mert amit például a bankismeretről a kötetben kapunk, az számomra tudománytörténet, de ugyanakkor ismeretterjesztés is, és ezt roppant fontos dimenziónak tekintem. Szinte arra ragadtatom magam, hogy feltételezzem, Brassait magát a tudomány művelésénél jobban érdekelte – mai szóval élve – a tudás közpolitikai érvényesítése. Somai Józsefnél is találunk utalást arra, hogy Brassai mennyire fontosnak tekintette a fejlesztést, a haladást. Ezt kívánta elsődlegesen szolgálni, a könyv szavaival „a haza köz-szükségét”. Ehhez tenném hozzá halk hangon: Brassai a tudást szolgálta, de nem akart a tudomány intézményes világának részese lenni. Igaz: a *Bankismeret* megírásakor újkori egyetemeink még nem jöttek létre.

Persze arra némi nosztalgiával lehet ma visszagondolni, hogy alig másfél évszázada egy

ujforum_57.qxp 10/26/2006 1:42 PM Page 63

néplap – ahogyan Somai József nevezi a *Vasárnapi Újság*ot – nem csupán a népművelés, de a tudomány művelésének is eszköze lehetett. A kor és intézmények bemutatásával olyan gondolatokat is elindít a szerző, amelyek általános kultúrtörténeti megállapításokhoz vezetnek el. Talán éppen ez a kötet egyik komoly erénye: nem közgazdászok, tehát a gazdaságtudományokhoz kevésbé kötődő, úgymond általános érdeklődéssel megáldottak is sok örömet lelhetnek olvasgatásában. Egy olyan korra nyit a szerző ablakot, amely régen elmúlt, de mégis „itt van", vágyainkban, eszméinkben, mint olyan világ, amikor a dolgok sokkal inkább együvé tartoztak, és – mai hitünk szerint – kevesebb volt a dilemma.

A jelek szerint magának Somai Józsefnek is sok örömet szerzett a Brassaival való foglalkozás –, rájövünk erre menet közben, még mielőtt olvasnánk a könyv végén a szerző vallomását. Nem csupán feltár, de felismer és felfedez – remélem, érzékelhető az utóbbi két ténykedés érzelmi mássága, a velük járó öröm. A könyv pozitívuma, hogy ezt az örömet közvetíti, megmutatja és részben átadja. Mi is részesei leszünk annak az örömnek, hogy Brassai-képünk kiegészül, kiteljesedik, erősebb kontúrokat kap. Hiszen a gazdaság nem úgy tudomány, mint a csillagászat, mely életünket áttételesen határozza meg. A gazdaság jelen van minden élethelyzetben, csak rá kell figyelnünk. Somai József ezt az odafigyelést végzi kiválóan, látható élvezettel.

Talán nem tévedek, ha kimondom: Somai Józsefnek ez mostanig a legjelentősebb munkája. Azt is mondhatnánk, hogy a Brassai-könyvvel szerzőnk oda tért vissza, ahonnan fiatal korának politikai gyakorlata eltérítette: a tudományhoz. Hiszen szakmabéliek és az őt ismerők tudják, oktatóként egyetemen, a tudomány művelői között lett volna a helye, ha a mindenféle megbélyegző rubrikák kitalálói ezt másként nem akarják. Közben voltak figyelemre méltó dolgozatai, elindított – kimondom – történelmi jelentőségű könyvsorozatot is, amikor az erdélyi gazdaságtörténeti gyűjteményes kötetek kiadását elhatározta, de szerzőként ez az a kötet, amellyel tagadhatatlanul ott áll gazdaságtudományunk jeles művelői között.

Köszönjük, Jóska bátyánk, hogy nem hagytad magad. Köszönjük Brassaiért, teérted és miértünk.

Bodó Barna,
a politológiai tudományok doktora

*Elhangzott a Romániai Magyar Közgazdász Társaság XV. Félixfürdői Vándorgyűlésén, 2006. 10. 06-án.